

**BOLALARDA QIZAMIQ KASALLIGI: ZAMONAVIY
EPIDEMIOLOGIYA, KLINIK XUSUSIYATLARI VA PROFILAKTIKASI**

Sodiqova Zaxroxon Qaxxorali qizi

*Quva Abu Ali ibn Sino nomidagi Jamoat salomatligi texnikumi maxsus fan
o'qituvchisi*

Annotatsiya: Qizamiq bolalar orasida uchraydigan eng yuqumli virusli kasalliklardan biri bo'lib, emlash dasturlari keng joriy etilganiga qaramay, ayrim hududlarda hali ham dolzarb muammo bo'lib qolmoqda. Mazkur maqolada qizamiq kasalligining etiologiyasi, epidemiologiyasi, klinik belgilari, diagnostikasi, davolash tamoyillari hamda profilaktik choralari ilmiy adabiyotlar asosida yoritilgan. Shuningdek, immunizatsiyaning kasallikni kamaytirishdagi o'rni va sog'liqni saqlash tizimidagi ahamiyati tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: qizamiq, bolalar, virusli infeksiya, epidemiologiya, immunizatsiya, profilaktika, vaksina.

Abstract: Measles is one of the most contagious viral diseases affecting children and remains a significant public health challenge despite the availability of effective vaccines. This article discusses the etiology, epidemiology, clinical manifestations, diagnosis, management, and prevention of measles in children. The importance of immunization and public health strategies in reducing disease burden is also highlighted.

Keywords: measles, children, viral infection, immunization, epidemiology, prevention, vaccine.

Kirish

Bolalar salomatligini muhofaza qilish zamonaviy tibbiyotning ustuvor yoʻnalishlaridan biridir. Yuqumli kasalliklar orasida qizamiq alohida oʻrin tutadi, chunki u juda tez tarqaladi va ogʻir asoratlarni keltirib chiqarishi mumkin. Aholining emlash bilan qamrab olinishi yuqori boʻlgan hududlarda kasallik sezilarli darajada kamayadi, biroq emlash darajasining pasayishi kasallikning qayta avj olishiga sabab boʻlishi mumkin.

Shu sababli qizamiqning klinik xususiyatlarini chuqur oʻrganish, uni erta aniqlash va profilaktik choralarini kuchaytirish sogʻliqni saqlash tizimi oldidagi muhim vazifalardan hisoblanadi.

Asosiy qism

Etiologiyasi

Qizamiq kasalligini Morbillivirus guruhi virusi chaqiradi. Virus tashqi muhitda uzoq saqlanmaydi, ammo odamdan odamga havo-tomchi yoʻli orqali juda oson yuqadi. Kasallikning yuqumlilik darajasi yuqori boʻlgani sababli bir bemor koʻplab sezgir shaxslarni zararlashi mumkin.

Qizamiq kasalligining immunologik xususiyatlari

Qizamiq virusi organizmga nafas yoʻllari orqali kirib, dastlab shilliq qavat hujayralarida koʻpayadi va keyinchalik qon oqimi orqali butun organizmga tarqaladi. Kasallik davomida immun tizimida vaqtinchalik susayish kuzatilishi mumkin, bu esa boshqa infeksiyalarga moyillikni oshiradi. Shu sababli qizamiqni oddiy toshmali kasallik sifatida emas, balki butun organizmga taʼsir qiluvchi tizimli virusli infeksiya sifatida baholash zarur.

Qizamiqning bolalar salomatligiga taʼsiri

Kasallik davrida bolaning ovqatlanishi, suyuqlik iste'moli va umumiy parvarishi muhim ahamiyatga ega. Yuqori isitma va ishtahaning pasayishi natijasida organizmda suvsizlanish hamda oziq moddalar yetishmovchiligi yuzaga kelishi mumkin. Ayniqsa, 5 yoshgacha bo'lgan bolalarda va surunkali kasalligi mavjud bemorlarda tibbiy kuzatuv yanada kuchaytirilishi lozim.

Erta tashxisning ahamiyati

Qizamiqni dastlabki bosqichlarda aniqlash kasallik tarqalishini cheklash va asoratlarning oldini olishda muhim rol o'ynaydi. Isitma, yo'tal, burun oqishi va ko'zning qizarishi bilan kechayotgan bolalarda epidemiologik holat ham inobatga olinishi kerak. Vaqtida tashxis qo'yilishi bemorni zarur tibbiy kuzatuvga olish va kontaktlarni baholash imkonini beradi.

Jamoat salomatligi nuqtai nazaridan profilaktika

Qizamiqning oldini olish faqat tibbiyot xodimlarining vazifasi emas, balki otalar, ta'lim muassasalari va jamiyatning hamkorligini talab qiladi. Emlash dasturlarini qo'llab-quvvatlash, sanitariya-ma'rifiy ishlarni kengaytirish va kasallik belgilari aniqlanganda o'z vaqtida shifokorga murojaat qilish epidemiologik barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi.

Zamonaviy ilmiy yondashuvlar

So'nggi yillarda qizamiqni nazorat qilish bo'yicha xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, yuqori emlash qamrovi va samarali epidemiologik monitoring kasallanish ko'rsatkichlarini sezilarli darajada kamaytiradi. Raqamli sog'liqni saqlash tizimlari, emlash registrlari va aholining tibbiy savodxonligini oshirishga qaratilgan dasturlar profilaktika samaradorligini yanada kuchaytiradi. Shu bois qizamiqqa qarshi kurash tibbiy, ijtimoiy va tashkiliy choralarni uyg'unlashtirgan kompleks yondashuvni talab etadi.

Epidemiologiyasi

Kasallik ko‘proq emlanmagan bolalar orasida uchraydi. Maktabgacha ta’lim muassasalari va maktablarda yaqin muloqot tufayli virus tez tarqaladi. Mavsumiy ko‘payish holatlari kuzatilishi mumkin, ammo aholi immuniteti asosiy himoya omili hisoblanadi.

Klinik belgilari

Inkubatsion davr odatda 7–14 kun davom etadi. Dastlab quyidagi belgilar kuzatiladi:

- tana haroratining ko‘tarilishi;
- yo‘tal;
- burun oqishi;
- ko‘zning qizarishi va yoshlanishi;
- umumiy holsizlik.

Kasallikning o‘ziga xos belgilaridan biri og‘iz shilliq qavatida paydo bo‘ladigan Koplik dog‘laridir. Keyinchalik yuz va bo‘yindan boshlangan toshmalar butun tana bo‘ylab tarqaladi. Toshmalar bir necha kun davomida rivojlanib, keyin asta-sekin yo‘qola boshlaydi.

Asoratlari

Qizamiq ayrim bolalarda quyidagi asoratlarni keltirib chiqarishi mumkin:

- pnevmoniya;
- o‘rta quloq yallig‘lanishi;
- diareya;

- ensefalit;
- immunitetning vaqtincha susayishi.

Oziqlanishi yetarli bo'lmagan yoki immuniteti pasaygan bolalarda xavf yanada yuqori bo'ladi.

Diagnostikasi

Kasallikka tashxis qo'yishda:

- epidemiologik ma'lumotlar;
- klinik belgilar;
- laborator tekshiruvlar;
- zarurat bo'lganda serologik usullar hisobga olinadi. Erta tashxis qo'yish kasallik tarqalishini cheklash va bemorni to'g'ri boshqarishda muhimdir.

Davolash tamoyillari

Qizamiqning maxsus antivirus davosi cheklangan bo'lib, asosiy yondashuv simptomatik yordamdan iborat:

- yetarli suyuqlik iste'moli;
- dam olish;
- ovqatlanishni qo'llab-quvvatlash;
- shifokor tavsiyasiga muvofiq isitmani nazorat qilish;
- zarur hollarda vitaminlar va qo'shimcha davolash choralarini qo'llash.

Asoratlar rivojlanganida tegishli mutaxassis nazorati ostida davolash olib boriladi.

Профилактика

Qizamiqning oldini olishning eng samarali usuli emlash hisoblanadi. Vaksinatsiya nafaqat alohida bolani, balki jamoaviy immunitet orqali butun jamiyatni himoya qiladi.

Профилактик choralar quyidagilarni o‘z ichiga oladi:

- milliy emlash taqvimiga rioya qilish;
- kasallangan bolani vaqtincha izolyatsiya qilish;
- sanitariya-gigiyena qoidalariga amal qilish;
- ota-onalar va pedagoglar o‘rtasida tushuntirish ishlarini olib borish;
- epidemiologik nazoratni kuchaytirish.

Мухокама

So‘nggi yillarda dunyoning ayrim hududlarida qizamiq holatlarining ko‘payishi emlash qamrovining pasayishi va aholi migratsiyasi bilan bog‘liq omillarni yana bir bor dolzarb masalaga aylantirdi. Pediatriya amaliyotida kasallikni erta aniqlash va profilaktik choralarni o‘z vaqtida amalga oshirish asoratlar xavfini kamaytiradi. Sog‘lom turmush tarzi, to‘g‘ri ovqatlanish va muntazam tibbiy nazorat bolalar salomatligini mustahkamlashda muhim ahamiyatga ega.

Xulosa

Qizamiq bolalarda uchraydigan eng xavfli yuqumli kasalliklardan biri bo‘lib, og‘ir asoratlar rivojlanishiga sabab bo‘lishi mumkin. Kasallikni nazorat qilishning eng samarali yo‘li sifatli immunizatsiya, erta tashxis, o‘z vaqtida tibbiy yordam va aholining tibbiy savodxonligini oshirishdan iborat. Zamonaviy profilaktika dasturlarini izchil amalga oshirish bolalar o‘rtasida kasallanish va asoratlar ko‘rsatkichlarini sezilarli kamaytirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti. Measles bo‘yicha tavsiyalar.
2. Pediatriya darsligi.
3. Bolalar yuqumli kasalliklari bo‘yicha ilmiy qo‘llanmalar.
4. Immunoprofilaktika asoslari.
5. Klinik pediatriya bo‘yicha zamonaviy adabiyotlar.
6. Infeksion kasalliklar epidemiologiyasi.
7. Bolalar salomatligi va profilaktik tibbiyot bo‘yicha ilmiy manbalar.
8. Virusologiya asoslari.
9. Zamonaviy pediatriya amaliyoti.
10. Profilaktik tibbiyot va jamoat salomatligi bo‘yicha ilmiy adabiyotlar.